

Constantin PARASCHIVESCU

Întâlnire cu Ion D. Sârbu

Repartizat în 1958 la revista *Teatrul*, n-am putut înțelege o bună bucată de vreme atmosfera apăsătoare din redacție, unde se vorbea în șoaptă, privirile erau marcate de îngrijorare și suspiciune, o teamă necunoscută plana între membrii micului colectiv. Redactorul-șef Horia Deleanu fusese eliberat din funcție, conducerea revistei îi revenise adjunctului Florin Tornea și acesta se arăta de-a dreptul timorat de responsabilitatea ivită. Trata cu frică orice subiect, orice problemă, modifica și rescria cu cuvintele lui manuscrisele, cu adausuri minuțioase și inutile, în cele mai multe cazuri, ce produceau iritare și protestul unor subalterni. Inutil, la rândul lui. Dar ce se întâmplase? Am aflat, mai târziu, de la cineva, spus la ureche și cu ochii la pereți, că fuseseră ridicați de aici de către securitate și arestați, cu un an înainte, Ștefan Augustin Doinaș și Ion D. Sârbu, redactori ai revistei pe atunci. Pe motive politice. Explicabilă, deci, atmosfera de teamă și suspiciune din redacția cu pereții ostili parcă, dar totuși nu în așa măsură să ne paralizeze gândurile și discernământul. O reacție instinctivă de a înfrunta pericolul absurd, cu luciditate fermă și demnitate, se impunea. Am aflat câte ceva și despre unul dintre motivele care au deranjat factorii ideologici atunci privind orientarea critică a redactorilor: subiectivismul estetizant. Ion D. Sârbu chiar provocase o reacție de incriminare vehementă a cronicii sale la piesa de debut a lui Al. Mirodan, *Ziariștii*, în această privință. Nu ni s-a părut estetizantă, doar puțin pretențioasă pentru debutant. Dar și ea și cele anterioare ni s-au relevat ca exemple de înaltă competență în materie, dintr-o superioară perspectivă culturală de interpretare a fenomenului, filosofic și estetic. Într-un context în care mai scriau cronică dramatică Tudor Vianu, Mihnea Gheorghiu...

Regăsesc cronicile lui Ion D. Sârbu într-un volum îngrijit și editat de Dumitru Velea la Petroșani (Editura Fundației Culturale „Ion D. Sârbu”, 2005), cu titlul *Între timp, murisem*. Referire la cabala declanșată împotriva lui Ion D. Sârbu în urma cronicii la *Ziariștii*, cu sfidarea unui condeier care-l menționa, apoi, ca fiind “un obscure cronicar, din fericire dispărut din lumea presei noastre”. Sunt peste douăzeci de cronici și articole de evaluare a unor aspecte curente ale vieții teatrale (“Rol pe scenă, nu «rol» pe statul de salarii”, de pildă, sau “Creșterea crizei sau criza creșterii?” despre stagiunea unui teatru). Sunt, apoi, câteva de după reclusiune, când, angajat la Craiova secretar literar al Teatrului Național, explica, printr-o comparație cu Capitala, deosebirile în alcătuirea repertoriului pentru un teatru din provincie, – aici spectatorul n-are de unde alege și se rezumă la opțiunile scenei locale; amintește de tradiția montărilor shakespearene la Naționalul craiovean și cele din ultimii ani cu manifestarea, „unică în felul său”, zice dânsul, „Săptămâna Shakespeare” din

20–27 aprilie 1966, când s-au prezentat patru piese (inițiativă dusă astăzi la apogeu de Emil Boroghină, prin cele mai renumite spectacole din lume); subliniază rostul educativ al teatrului în familiarizarea publicului mare cu genul dramatic, aproape ignorat în învățământ; elogia la adresa unor personalități – Manu Nedeianu, Mircea Cornișteanu – și ingeniozitatea unui spectacol folcloric: *Soarele și Luna*. Socotit *experiment*, a cărui trăsătură esențială „pare a consta în tăietura de aur a bunului-simț stilistic” și exemplifică inspirat: „pe scenă, ca un vas grecesc ce se învâрте, ca într-un vis în ralanti, cele șapte interprete joacă sincer și absolut autentic, dealul și valea, durerea și bucuria, viața-moartea”.

„Stagiul de cronicar dramatic de la revista *Teatrul* din 1955–1957 a fost determinant, după toate indiciile, pentru atribuirea funcției de secretar literar și, implicit, pentru orientarea scriitorului către genul dramatic”, menționează *Dicționarul scriitorilor români* (Editura Albatros, 2002, vol.IV, pag.268 – cu corectivul că revista *Teatrul* nu exista în 1955, ci din aprilie 1956). Dumitru Velea alcătuiește o documentată „Postfață”, unde prezintă câteva date esențiale din biografia scriitorului și caracterizează exegeza lui critică, asemuind-o ingenios unui „portret interior al teatrului”. „Cronicile lui Ion D. Sârbu sunt *lecții* despre luciditatea și seriozitatea cu care trebuie aserțiunile să avanseze spre temeiul estetic și filosofic”, afirmă dânsul. O succintă fișă de creație însoțește volumul, în care se precizează că a scris 17 piese de teatru între 1967 și 1989 și se enumeră. Piese „abil construite”, scrie în dicționarul citat, cu înclinația vădită spre „*teatrul de idei*, chiar dacă nu întotdeauna concepția filosofică se cristalizează în operă”.

Spre sfârșitul anilor șaiszeci, i-am făcut o vizită domnului Ion D. Sârbu la Craiova. Eram redactor la televiziune, citisem o piesă a sa care mi-a plăcut și vroiam s-o propun în repertoriu, *Bieții comediați*, o comedie cu personaje și acțiune în lumea teatrului. I-am dat un telefon, i-am cerut o întrevvedere la domiciliu și m-a primit într-o garsonieră dintr-un bloc din centru. Un birou mic, o dormeză, un fotoliu, câteva rafturi cu cărți, un dulap. Caiete, manuscrise, fișe. „Cum scrieți?”, l-am întrebat eu; „cu fișe”, mi-a răspuns. „Am aici notate ideile, personajele, situațiile, replici și frânturi de dialog, conflictele și acțiunea, neprevăzutele, apogeul, paradoxuri...”. Și mi-a citit câteva. Creația era, deci, rigoare de cărturar, pentru dânsul, construcție elaborată, minuțios gândită, nu hazardul inspirației. Mi-a vorbit două ore, prietenește, despre artă și autenticele aspirații spirituale, valoarea formativă pentru frumos, adevăr și atitudine morală. N-am notat nimic, deștept ce sunt! *Bieții comediați* nu s-a făcut, s-au montat *Întoarcerea tatălui risipitor* în 1972 și *Frunze care ard* în 1977.